

**«...for det var viktig å få seg
en utdanning, sa de»**

LÆR-VEL, 4.desember 2025

Ingvill Thorkildsen, karriereveileder og avdelingsleder i Sammen Karriere

sammen

Hvorfor skal jeg si noe om valg?

OECD kobler ungdommers usikkerhet rundt framtidige yrker med vanskeligere overgang til arbeidslivet senere.

Elever som ikke har begynt å tenke på karrierevalg i 15-årsalderen, har i gjennomsnitt svakere sysselsetting og lavere inntekt i tidlig voksen alder.

Hovedfunn

Andel usikre elever: I 2015 oppga 21 prosent at de ikke visste hva de vil jobbe med i fremtiden. I 2022 var tallet steget til 45 prosent. OECD-gjennomsnittet er på 38 prosent.

Oppskrift for å ta et godt valg

1. Ha god oversikt over alle fakta og ulike perspektiver for de ulike alternativene
2. Ha god oversikt over konsekvensene som alternativene vil føre til
3. Ha god tid til å vurdere alternativene
4. Ha lavt stressnivå i kroppen, da tenker du klarere
5. Ha god selvinnsikt, så du vet hvem du velger på vegne av
6. Prøv deg frem – det er lov å feile!

Oppskrift for å ta et godt valg

1. Ha god oversikt over alle fakta og ulike perspektiver for de ulike alternativene
2. Ha god oversikt over konsekvensene som alternativene vil føre til
3. Ha god tid til å vurdere alternativene
4. Ha lavt stressnivå i kroppen, da tenker du klarere
5. Ha god selvinnsikt, så du vet hvem du velger på vegne av
6. Prøv deg frem – det er lov å feile!

Lykke til med å samle inn info om alle 444 utdanningstyper som tilbys i Norge

Oppskrift for å ta et godt valg

1. Ha god oversikt over alle fakta og ulike perspektiver for de ulike alternativene
2. Ha god oversikt over konsekvensene som alternativene vil føre til
3. Ha god tid til å vurdere alternativene
4. Ha lavt stressnivå i kroppen, da tenker du klarere
5. Ha god selvinnsikt, så du vet hvem du velger på vegne av
6. Prøv deg frem – det er lov å feile!

Hva?

Det er jo helt klin
umulig!

Oppskrift for å ta et godt valg

Det er 14.april og jeg vet
ennå ikke hva jeg skal
legge inn på listen!

1. Ha god oversikt over alle fakta og ulike perspektiver for de ulike alternativene
2. Ha god oversikt over konsekvensene som alternativene vil føre til
3. Ha god tid til å vurdere alternativene
4. Ha lavt stressnivå i kroppen, da tenker du klarere
5. Ha god selvinnsikt, så du vet hvem du velger på vegne av
6. Prøv deg frem – det er lov å feile!

Oppskrift for å ta et godt valg

Hele livet mitt avhenger
av dette valget!

1. Ha god oversikt over alle fakta og ulike perspektiver for de ulike alternativene
2. Ha god oversikt over konsekvensene som alternativene vil føre til
3. Ha god tid til å vurdere alternativene
4. Ha lavt stressnivå i kroppen, da tenker du klarere
5. Ha god selvinnsikt, så du vet hvem du velger på vegne av
6. Prøv deg frem – det er lov å feile!

Oppskrift for å ta et godt valg

1. Ha god oversikt over alle fakta og ulike perspektiver for de ulike alternativene
2. Ha god oversikt over konsekvensene som alternativene vil føre til
3. Ha god tid til å vurdere alternativene
4. Ha lavt stressnivå i kroppen, da tenker du klarere
5. Ha god selvinnsikt, så du vet hvem du velger på vegne av
6. Prøv deg frem – det er lov å feile!

Jeg vet jo hvem jeg er
NÅ, ja.
Men hvem er jeg når jeg
er 35?

Oppskrift for å ta et godt valg

1. Ha god oversikt over alle fakta og ulike perspektiver for de ulike alternativene
2. Ha god oversikt over konsekvensene som alternativene vil føre til
3. Ha god tid til å vurdere alternativene
4. Ha lavt stressnivå i kroppen, da tenker du klarere
5. Ha god selvinnsikt, så du vet hvem du velger på vegne av
6. Prøv deg frem – det er lov å feile!

Lov, ja.
Men veldig dyrt.
Og stress.
Jeg har jo lyst å være
ferdig å studere før jeg
blir 25.

Hva gjør vi når perfekte valg
ikke er mulige?

Jo, da tar vi snarveien!

sammen

Snarveier til et godt valg

Jeg må få maks ut
av karakterene
mine

Jeg velger det
mamma og pappa
jobber med

Jeg velger det folk
sier man får jobb
med

Jeg velger noe
som andre kan bli
imponert over

Jeg velger noe og
satser på at det
ordner seg

Jeg velger noe
som virker lett og
overkommelig

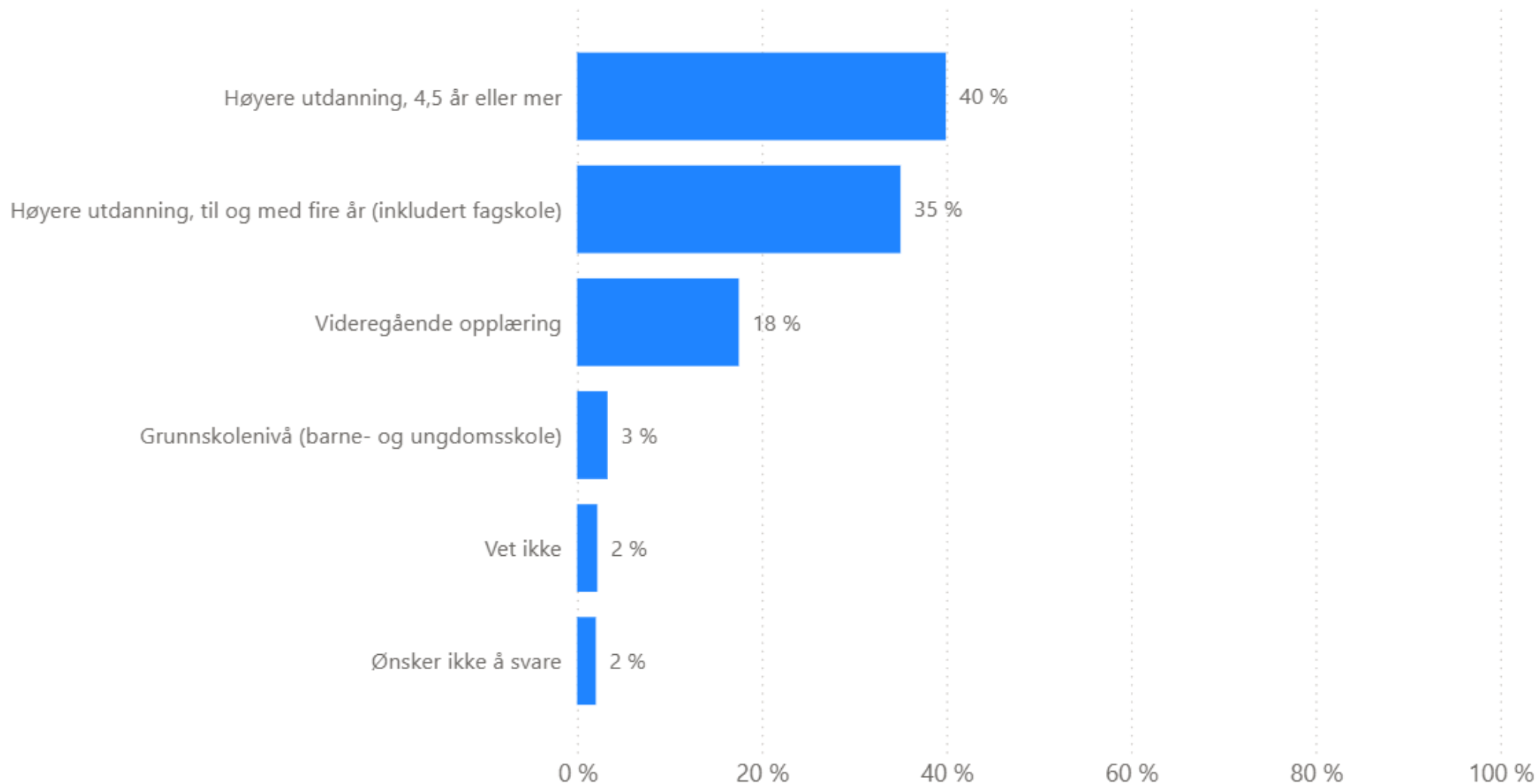
Betydningen av sosiale faktorer

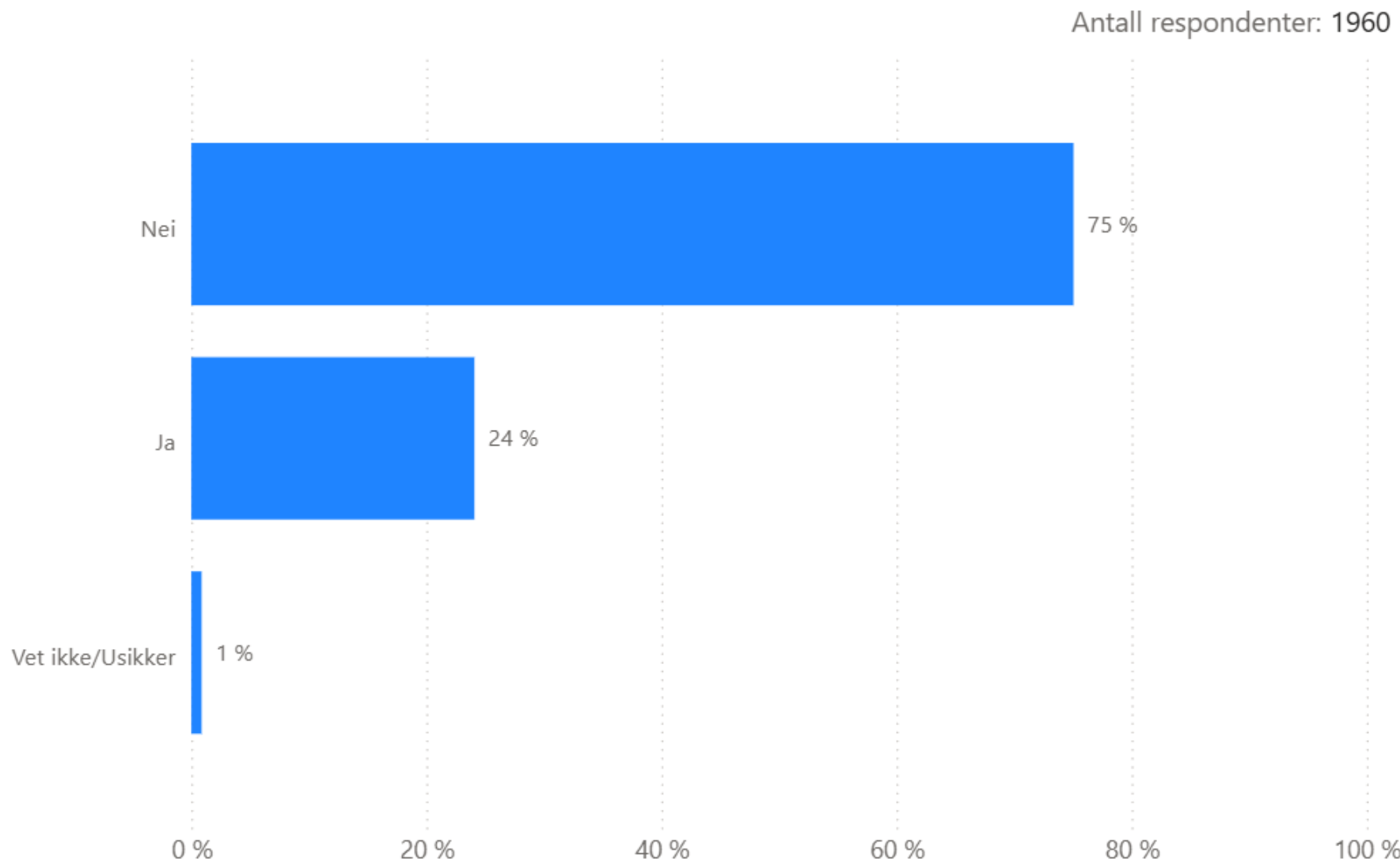
sammen

Studenter i høyere utdanning basert på foreldrenes utdanningsnivå

Antall respondenter: 2610

Har en av foreldrene dine høyere utdanning fra samme fagfelt?

Observasjon fra veiledningsrommet:

«Jeg vil ha best mulig
karakterer, slik at jeg har alle
valgmuligheter»

sammen

Observasjon fra veiledningsrommet:

«Jeg vil ha best mulig karakterer, slik at jeg har alle valgmuligheter»

«Jeg må få valuta for de gode karakterene mine»

Observasjon fra veiledningsrommet:

«Jeg vil ha best mulig karakterer, slik at jeg har alle valgmuligheter»

«Jeg må få valuta for de gode karakterene mine»

Og snevrer dermed inn valget til de 4-5 studiene med høyest poenggrense

Observasjon fra veiledningsrommet:

«Jeg vil ha best mulig karakterer, slik at jeg har alle valgmuligheter»

«Jeg må få valuta for de gode karakterene mine»

Og snevrer dermed inn valget til de 4-5 studiene med høyest poenggrense

Hvor ble det av alle mulighetene?

sammen

Betydningen av jobbverdier

sammen

[English version](#)

[< Forskningsnyheter](#)

Jobbverdiene du utvikle tenåring, kan prege deg av livet

Hva tenåringer verdsetter i arbeidslivet, kan ha stor betydning for hvordan voksenlivet utvikler seg – fra utdanningsvalg og inntekt til familie og bolig.

“Dette er den første studien i internasjonal sammenheng som viser at arbeidsverdier i stor grad former unges beslutninger innen alle viktige livsområder, ikke kun i arbeid eller utdanning.”

– Forsker Michal Kozák, OsloMet

Fire kategorier jobbverdier blant unge

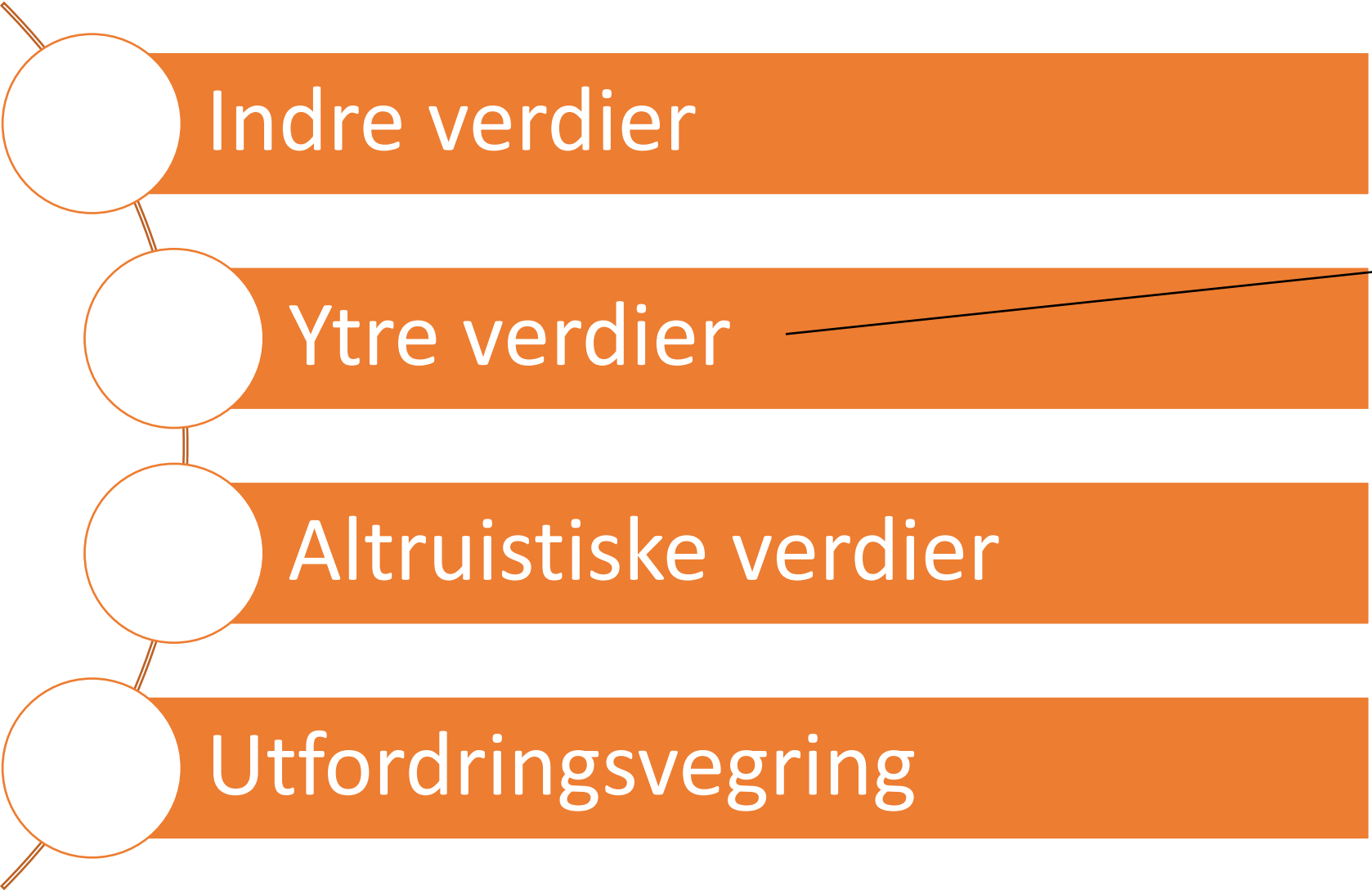

Fire kategorier jobbverdier blant unge

Handler om mening og selvutvikling
Ønsker arbeid som gir personlig utvikling, kreativitet og føles meningsfylt
Viktigere enn høy lønn eller status

Fire kategorier jobbverdier blant unge

Indre verdier

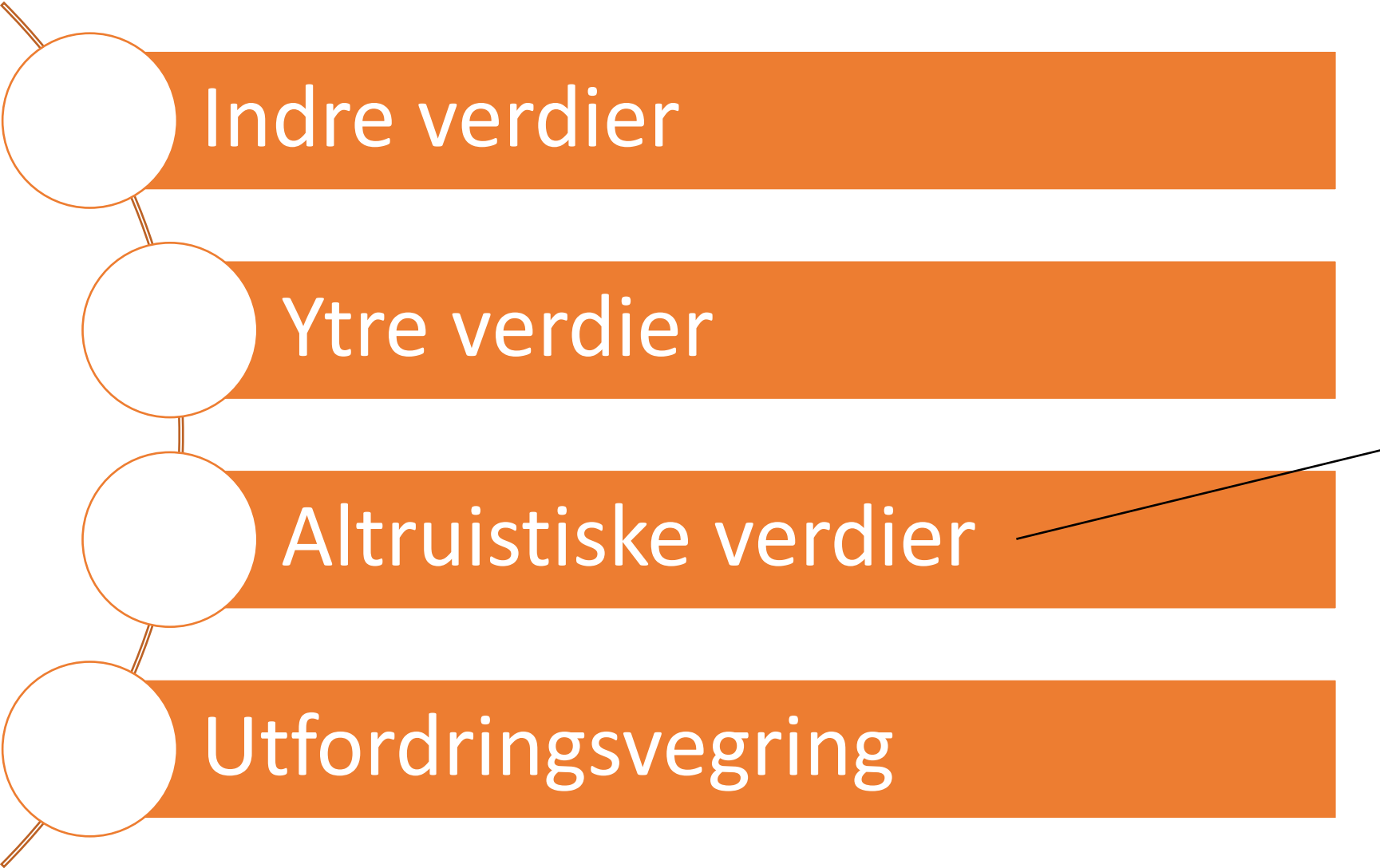
Ytre verdier

Handler om penger, status
og prestisje
Verdsetter høy lønn, trygg
jobb og sosial status

Altruistiske verdier

Utfordringsvegring

Fire kategorier jobbverdier blant unge

Indre verdier

Ytre verdier

Altruistiske verdier

Utfordringsvegring

Handler om å hjelpe andre
Ønsker å bidra til samfunnet
og jobbe med og for andre
mennesker

Fire kategorier jobbverdier blant unge

Indre verdier

Ytre verdier

Altruistiske verdier

Utfordringsvegring

Handler om å unngå stress
og krevende jobb
Ønsker korte dager og mye
fritid
Velger gjerne bort jobber
som krever mye innsats og
læring

sammen

Konsekvenser av jobbverdier på unges livsbaner

Lengde på utdanning

Risiko for utenforskap/jobbusikkerhet

Inntekt

Bolig

Familie

Fire kategorier jobbverdier blant unge

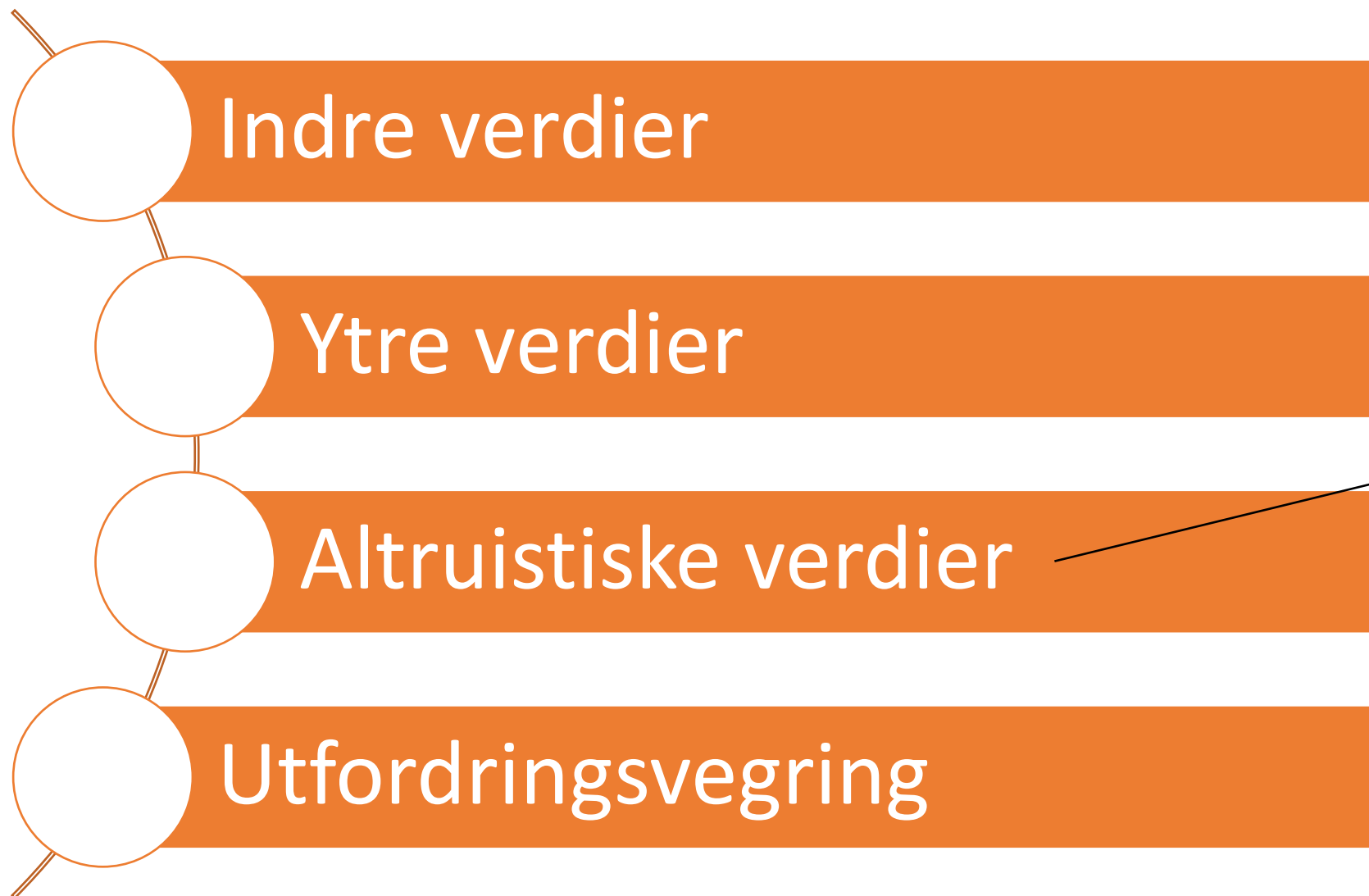
Flytter tidligere hjemmefra.
Lavere inntekt som voksen

Fire kategorier jobbverdier blant unge

Høyere inntekt som voksen.

Fire kategorier jobbverdier blant unge

Høyere sjanse for å
ha partner og barn
som 34-åring.

Fire kategorier jobbverdier blant unge

Lavere utdanning

Høyere sjanse for
offentlige ytelser

Lavere inntekt

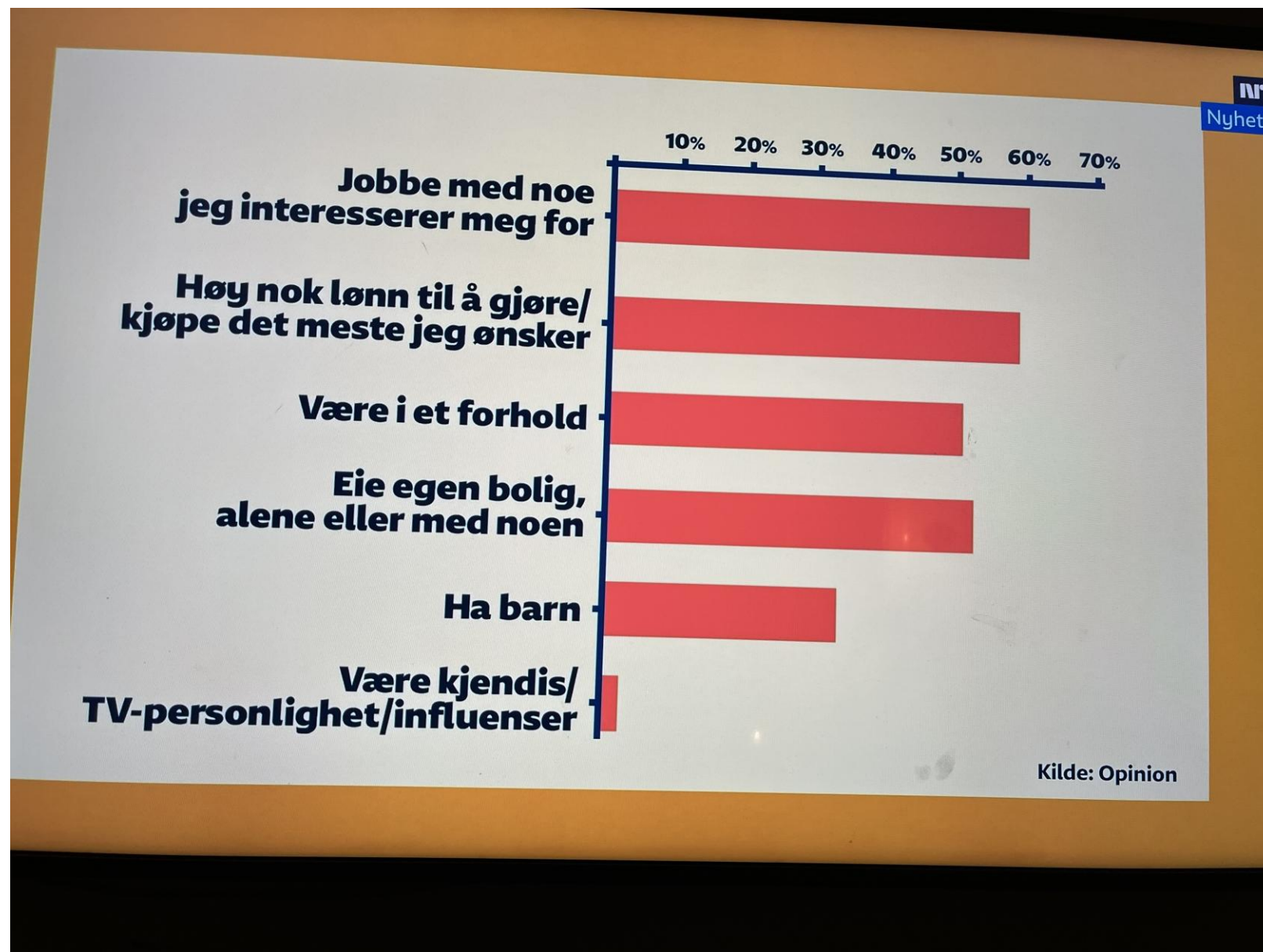
sammen

Jobbverdier oppstår ikke av seg selv

Han understreker at en positiv innflytelse fra foreldre også er viktig, siden jobbverdier overføres fra foreldre til barn.

– Foreldrenes innflytelse gjennom for eksempel meninger, aktiviteter og veiledning knyttet til arbeid, er sannsynligvis av stor betydning når det gjelder utvikling av jobbambisjoner og -ønsker, legger han til.

Hva ønsker de unge seg av voksenlivet?

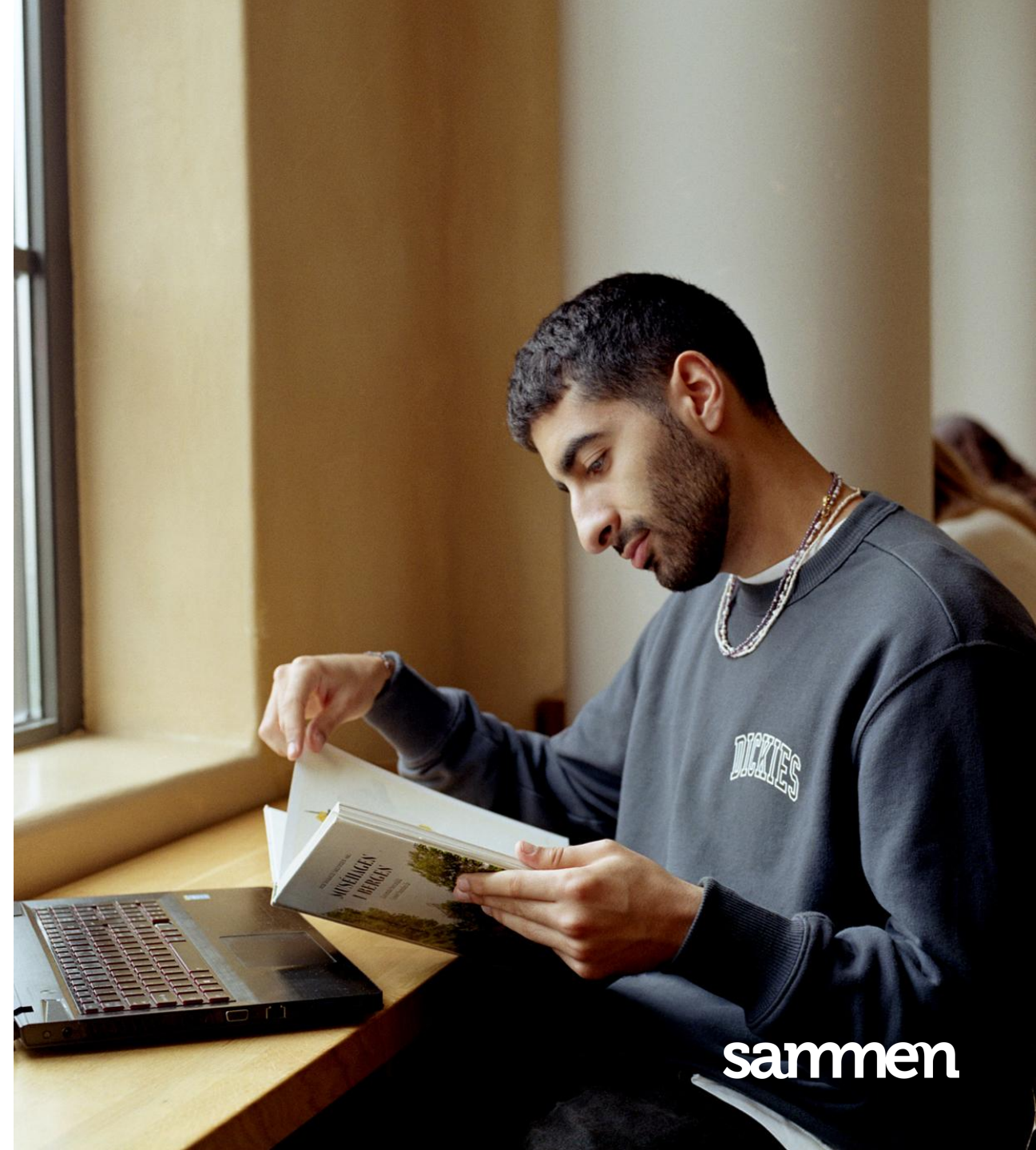

Observasjon fra veiledningsrommet:

Indre verdier som *interesser*
blir ofte vektlagt i valg av
utdanning og karrierevei.

Men er interesser den beste
prediktoren for et godt valg?

Hva med alle de andre påvirkningene?

sammen

Opplevelsen av tid

sammen

Ja til mangfold

Religion

Kjønn

Etnisitet

Personlighet

Men i opplevelsen av tid, såkalt personlig temporalitet?

Tja.

Ikke så mye

Vi er blitt de flinkeste i Europa til å legge rigide forløpsstandarder for unge menneskers liv.

«Strømlinjeforming av unges livsløp»

Utdanningssystemet legger sterke tidsnormerte føringer for gjennomføring av utdanning

Preger språket vårt

- Frafall
- Gjennomstrømming
- Hull i CV-en
- Friår
- Fullføring på normert tid
- Omgjøring av lån til stipend

Det å passe livsløpets faser og begivenheter inn i tidsnormene er et tegn på suksess og vellukkethet

Og tro det eller ei, men ungdommene tar hintet! Faktisk – de eier det!

Nilsens kohortstudier

Intervjudata med 20 års mellomrom (1995 og 2015)

Unge kvinners tanker om fremtiden

1995

- Ordet «friår» eksisterte ikke i vokabularet
- Mer avslappet i tanker om fremtiden i jobb og utdanning

2015

- «Bygge CV», «ta riktige valg» er hyppig nevnt
- «Du kan velge hva du vil bare du presterer på høyt nivå»
- Hvilken rekkefølge ulike livshendelser skal skje i, har strammet seg til

Premiss

De som «faller utenfor» den strømlinjeformede veien, har noe «feil» ved seg

Alternativt forslag:

Første
Eksperiment
|
Læringsprosessen

**«...for det var viktig å få seg
en utdanning, sa de»**

Litteratur

Nilsen, A. (2025). Strømlinjeforming av unges livsløp: Om betydningen av endringer i temporale mulighetsstrukturer. Norsk sosiologisk tidsskrift, 9(2), 1–9.
<https://doi.org/10.18261/nost.9.2.4>

Kozák, M. & Von Soest, T. (2025). [Adolescent work values and adult attainment in key social domains two decades later: evidence from a population-based longitudinal study of Norwegian men and women. Journal of Education and Work \(tandfonline.com\)](#)

[Ny OECD-rapport: Mange unge er usikre på fremtiden | Veilederforum.no](#)

sammen

Logo / emoji ikoner

sammen

sammen

sammen